

LA REFLEXIÓ METACOGNITIVA

SABER-NE
MÉS

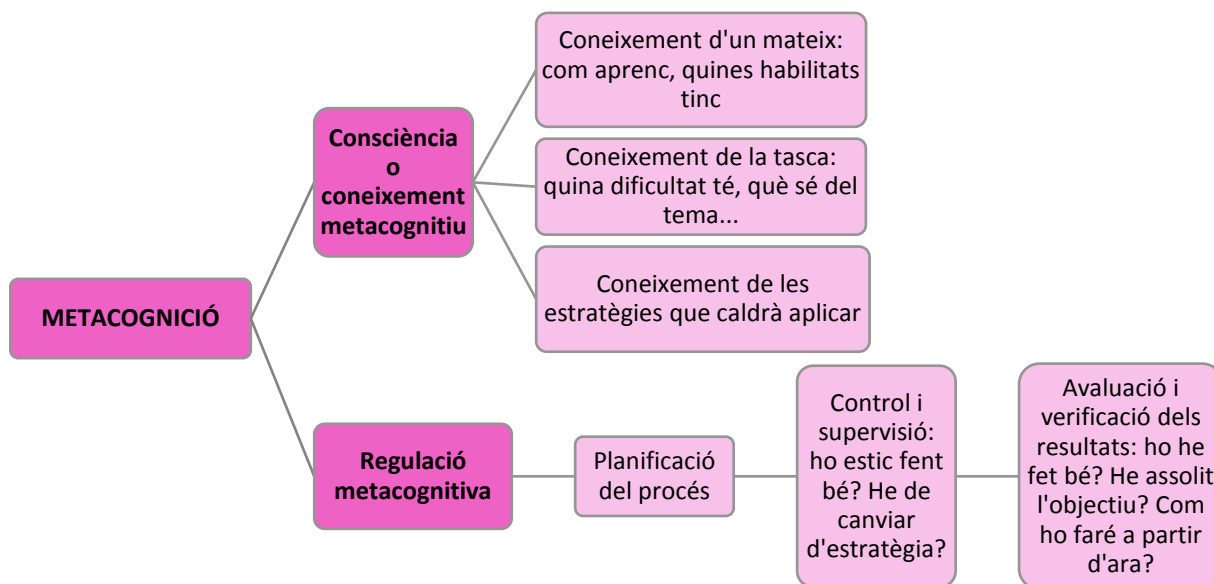

Si l'enunciat de les tasques només dirigeix l'atenció de l'alumnat al producte i no al procés mental que cal seguir, no ajuda a aprendre. Per exemple, si només fem preguntes sobre el contingut d'una lectura, però no n'introduïm cap que faci reflexionar sobre si s'ha aplicat una estratègia lectora concreta o si s'ha entès i què es pot fer per millorar-ne la comprensió, aquestes preguntes només serviran per comprovar el grau de comprensió però no perquè l'alumne valori què necessita millorar en la propera lectura. En canvi, l'ajudarem si incloem preguntes relacionades amb la **metacognició**, com ara:

- *Què he après?*
- *Quins passos he seguit per resoldre el problema?*
- *Quines estratègies no m'han servit?*
- *Com ho faré la propera vegada que em trobi amb aquest problema?*

La metacognició és la capacitat d'autoregular el coneixement: planificant-lo, aplicant estratègies que el garanteixin, controlant-ne el procés d'adquisició, avaluant-lo per detectar-hi obstacles i transferint-lo a noves experiències escolars. És un concepte que es recolza en el constructivisme de Piaget i Vigotski i que té dos vessants fonamentals: la **consciència** dels processos cognitius i el **control** i la **regulació** que se'n fa.

Ho detallem en el mapa conceptual següent:

Es tracta, doncs, d'una habilitat de pensament bàsica per a l'aprenentatge.

Per fer que la metacognició sigui un instrument que permeti aprendre de manera eficaç, cal que l'aprenent l'activi amb l'**autoreflexió**, per tal de controlar, regular i dirigir aquests processos vers l'objectiu desitjat: Vigotski parla del llenguatge interior, que té una funció d'organització dels processos mentals, en què planifica i regula el comportament i l'aprenentatge.

Ensenyar l'alumnat a fer reflexió metacognitiva perquè aprengui millor

Per activar aquesta reflexió, el nostre alumnat necessita saber-la verbalitzar. Per això, cal impulsar en el medi escolar experiències metacognitives:

- Preveure temps d'aula per reflexionar individualment sobre el que estem fent i com ho fem i per compartir aquestes reflexions en el grup.
- Modelar, posant veu al nostre pensament d'experts, com reflexionem sobre el que estem fent i quines decisions prenem en conseqüència. D'aquesta manera mostrarem sobre què cal

reflexionar i com fer-ho i proporcionarem a l'alumnat els exponents lingüístics adients per verbalitzar la reflexió metacognitiva.

- Acostumar l'alumne, encarregant-l'hi de manera explícita o amb el modelatge, a entrar i sortir de l'activitat per reflexionar-hi i per anar prenent decisions que s'orientin a resoldre els problemes que vagin sorgint, amb la mirada posada a assolir l'objectiu.

Alguns exemples de dinàmiques escolars en què es produeix reflexió metacognitiva són:

- Demanar als alumnes que revisin l'examen i analitzin com s'ho han fet per fer bé les preguntes que han fet correctament.
- Que els alumnes mantinguin un portafolis o diari d'aprenentatge en el qual registrin, en un apartat específic ("Com aprenc") les estratègies que els ajuden a aprendre.
- Fer que cada alumne justifiqui les causes dels errors i encerts comesos en una activitat.
- Establir moments de conversa per equips en què els alumnes intercanviïn estratègies (com ordenar el dossier, com ho farem per resoldre el repte o la tasca, com organitzar-se la feina en un projecte...).
- Introduir en les activitats un apartat final amb iniciadors de frase del tipus: "El que m'ha ajudat a completar l'activitat és...", "Els passos que he seguit són...", etc.

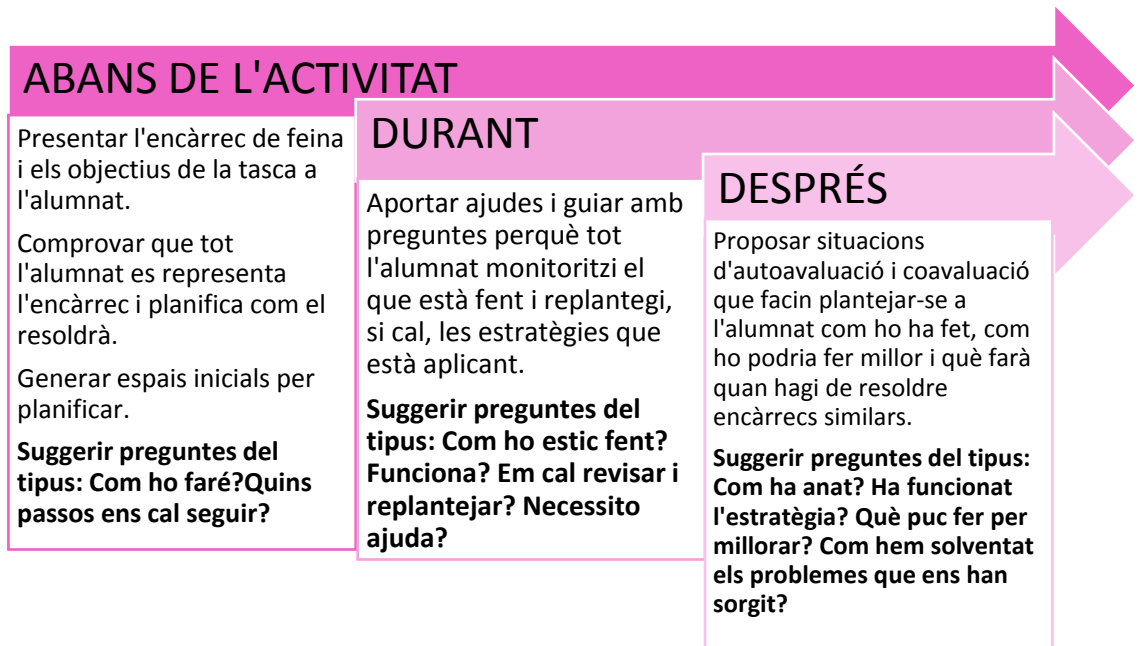
Cal tenir en compte que la reflexió metacognitiva no és un llistat indiscriminat d'estratègies ni un llistat de coneixements previs o de quines coses he après, sinó una revisió personal de cada alumne sobre quines de les estratègies d'aprenentatge pot emprar, quines ha emprat i li han estat útils i per què. Això no exclou que l'alumne incorpori estratègies proposades pel professor o altres alumnes (és més, cal promoure-ho), però la reflexió metacognitiva ha de mantenir sempre un focus individual: "quines estratègies m'han servit **a mi**".

Buron (1996) esmenta quatre característiques associades a la metacognició:

1. Conèixer els objectius que es volen assolir.
2. Seleccionar les estratègies més adients per assolir-los.

3. Controlar el procés per comprovar si les estratègies són adients o si s'han de replantejar.
4. Avaluar els resultats per saber fins a quin punt s'han assolit els objectius.

Aquestes característiques es corresponen amb els moments de l'activitat d'aula en què es pot induir la reflexió metacognitiva:

A més d'una eina per desenvolupar en l'alumnat la competència d'aprendre a aprendre, els resultats de la reflexió metacognitiva poden servir per orientar l'acció docent, detectant quines ajudes estan resultant més útils als diferents alumnes i promovent la construcció col·lectiva de bastides didàctiques (per exemple, decidir conjuntament de quina manera analitzem millor un mapa i elaborar una base d'orientació perquè no se'ns escapi cap informació rellevant la propera vegada que fem una feina similar).

La reflexió metacognitiva en el TILC

En el TILC, la reflexió metacognitiva és necessària per aconseguir automatitzar estratègies (d'identificació de nou vocabulari, de comprensió lectora, de planificació d'escrits) i processos (d'activació d'idees prèvies, d'aplicació de funcions cognitivolingüístiques), i en general per facilitar la presa conscient de decisions que facilitaran l'ús correcte del llenguatge acadèmic en totes les matèries.

BIBLIOGRAFIA CONSULTADA:

Us convidem a llegir aquests títols de referència per ampliar la informació:

- CALERO, A. (2011). *Cómo mejorar la comprensión lectora. Estrategias para lograr lectores competentes*. Madrid: Wolters Kluwer Educación.
- HINOJOSA, J.; SANMARTÍ, N. (2015). "[La autorregulación metacognitiva como medio para facilitar la transferencia en mecánica](#)". A: *Revista Eureka sobre Enseñanza y Divulgación de las Ciencias* 12(2), 249-263. [Consulta: 18/04/2021].
- GARCÍA-CARMONA, A. (2012) "[«¿Qué he comprendido? ¿qué sigo sin entender?»: promoviendo la autorreflexión en clase de ciencias](#)". A: *Revista Eureka sobre Enseñanza y Divulgación de las Ciencias* 9(2), 231-240. [Consulta: 18/04/2021].